

Το παλιό Πανεπιστήμιο, 1887. Σκίτσο του Ο. Φυκό.

ΝΕΟΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Στους θόρειους πρόποδες της Ακρόπολης σώζεται μέχρι σήμερα το σπίτι των Κλεάνθη και Σάουμπερτ (Schaubert).

Πότε ακριβώς χτίστηκε το κτίριο δεν είναι γνωστό. Ο Σ. Κυδωνιάτης αναφέρει ότι το κτίριο αγοράστηκε το 1831 από την τότε ιδιοκτήτριά του, Σαντέ Χανούμ, από τον αρχιτέκτονα Σταμ. Κλεάνθη¹.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι Έλληνες μελετητές το αναφέρουν σαν «οικία Κλεάνθους» ενώ οι γερμανοί σαν οικία του Σάουμπερτ².

Μάρω Καρδαμίτση - Αδάμη

Αρχιτέκτων

Η πραγματικότητα όπως φαίνεται από την καταγραφή των εκτιμήσεων των ιδιοκτησιών, που έγινε το 1833 από τον ίδιο τον Κλεάνθη και που απέδειπε στην απαλλοτριώση τους για χάρη μελλοντικών ανασκαφών, είναι ότι το σπίτι ανήκει και στους δύο φίλους: «Οίκος ὅπ' ἄρα 1411 τοῦ Schaubert, καὶ Κλέανθους ἐνορίᾳ Μαγκούτης⁵, ἔμβαδον πχ. 1000 μέδου πηγάδια, δέκα λάκκους καὶ πιθαρία, ἑκτήμηπο διά 40.000 γρόδια»⁶. Ο κατάλογος αυτού που εκτός από τον Σ. Κλεάνθη υπογράφεται από τον υπουργικό σύμβουλο Ιωάννη Μίσιο και κοινοτική επιτροπή που αποτελείται από τους Θωμά Βρυζάκη, Νίκ. Μπουκρά, Γ. Γαλάνη, Αθηναιούς τοποκρήτες και Α. Κομπάτη. Τα παντανάϊου επήλυδες (φερτοί) και που επικυρώνεται από τους δημογέροντες Σ. Πατούσα και Σταύρο Βλαχόπουλο περιλαμβάνει 497 σπίτια.

Αρχίζοντας από την εκκλησία του Αγ. Φιλίππου στο Θεοφεύ, η καταγραφή περιλαμβάνει όλη σχέδιον την έκταση που ορίζεται από τις σημειώνες οδ. Ηφαίστου, Μητρόπολεως, Νίκης, Αμαλίας και Λουκιάποτας και από τη μεστμερία από το Βράχο της Ακρόπολης. Από τις 497 αυτές ιδιοκτησίες μόνο 13 έπειταν σε αξία τα 40.000 γρόδια (η ακριβότερη είναι η οικία Φιλέλη στην ενορία της Δουβεργάνητ⁷ που εκτιμάται 120.000). Η εκτίμηση αυτή τοποθετεί την οικία Κλεάνθη - Schaubert στα ακριβότερα σπίτια της Αθήνας του 1833.

Εδώ πρέπει πάντως να σημειωσουμε, ότι τα περισσότερα από τα σπίτια που αναφέρονται στον κατάλογο αυτό είναι «νοικοκύρια»⁸, ανήκουν δηλαδή στη δεύτερη κοινωνική τάξη των Αθηναίων και ελάχιστα ανήκουν στους όρχοντες, την πρώτη κοινωνική τάξη.

Σημαντικό επίσης στοιχείο είναι η ύπαρξη δύο πηγαδιών και δέκα λάκκων⁹ στο οικόπεδο του σπιτιού. Μάνχα όντα σπίτι, έχει δέκα λάκκους, ενώ τα περισσότερα είχαν έναν ή δύο. Το διότι το σπίτι συνέρευε προς Β με το ερείπιο του εβνοϊκού ελαιοτρίβειου, ίσως να εξηγεί την ύπαρξη του μεγάλου αριθμού λάκκων.

Φυσικό υπάρχει πάντα και η αντίθετη όποιη: «Είναι γελοίον νάθλεται τό μέριλγα τούρκικα γρόσια ὄγαροσθεν δστίπιον ἐνός ἀρχιτεκτονὸς νά ἐκτίμαται διπλασίως καὶ τριπλασίως περισσότερα πάρα τὰ ἐμπροσθεῖν τῶν φθαλαμῶν μας μὲ πολλά διστηλά ὄγορασθεντα, μεγαλυνθέντα καὶ ἀνακαίνισθεντα», γραφει κάποιος ανανιωμός στον τύπο της εποχής. Συγκρίνοντας δώμα την εκτίμηση της «οἰκίας Κλέανθους» με άλλες σύγχρονές της γνωστές σημερα κα-

τοικίες μπορούμε, νομίζω, να τη δεχθούμε σαν σωστή και να θεωρήσουμε, το λιγύτερο, αστήρικτο το παραπάνω ανόνυμο σχόλιο.

Το 1834, όπως είναι γνωστό, η πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους μεταφέρεται από το Ναύπλιο στην Αθήνα. Αυτό είχε σαν φυσικό επακόλουθο τη μεταφορά και των πνευματικών δραστηριοτήτων της χώρας στη νέα πρωτεύουσα.

Έτσι στο 10 Απρίλιο του 1835 με κυβερνητικό διάταγμα την Κεντρικό Σχολείο της Αγίνας¹⁰ μεταφέρεται στην Αθήνα και μετονομάζεται σε «Γυμνάσιο» με πρώτο Γυμνασιάρχη τον Γεώργιο Γεννάδιο.

Αναζήτησε λοιπόν το κατάλληλο κτίριο. Ήπειρης ήδη αναφέρεται, ελάχιστα ήταν τα σπίτια που θα μπορούσαν να στεγάσουν ένα τέτοιο Ιδρυμα.

Έτσι, το σπίτι που μέσο μερική είχαν αναστήλωσε οι Κλέανθης και Σάουμπερτ επιλέγεται για να στεγάσει το Α. Γυμνάσιο Αθηνών. Στα αρχεία του Α. Γυμνασίου της Πλάκας, ανέβαλλε βιβλίο «Αλληλογραφίας καὶ ὄλης ποικίλης ὥλης» του Γεννάδιου που μαρτυρεί ότι από το 1835 και μέχρι τον Οκτώβριο του 1836 το σπίτι του Κλεάνθη χρησιμοποιήθηκε σαν σχολείο¹¹.

Οι μαθητές όμως συνεχώς αιδενούνται και το κτίριο δεν επαρκεί πια. Έτσι στο 12 Οκτωβρίου του 1836 «ἡ μετακόμιση ἔγινε ὀπό τὴν τοῦ Κλεάνθους εἰς τὴν τοῦ Βοτάστηον οικίαν τοῦ τε γυμνασίου καὶ ἐλληνικῆς σχολῆς». Εκ την μεταβάσης του γυμνασίου και τοῦ Ελληνικού σχολείου έγιναν ἔξοδα 3.430 δρχ., κατά τὸ διάσκειτον λαγωνισμῶν¹²...

Λίγους μηνes αργότερα απωνειδεῖται η ίδρυση του Πανεπιστημίου. Δύο σπίτια προτείνονται για τη στέγασή του, η «οἰκία Κ. Βλαχούτη» και η «οἰκία Κλέανθους». Τελικό προτιμήθηκε το δεύτερο, γιατί η οἰκία Βλαχούτη¹³ στην οδό Πειραιώς Βωλήρης θέτει όπειροι πάνω από την πόλη. Έται με το υπ' αρ. 20974 Δ/γμα της 16/28 Μαρτίου 1837 νοικιάσταται το σπίτι του Κλεάνθη για ένα χρόνο προς 5.500 δρχ. με τη συμφωνία δώμα να οικοδομήσει ο Κλέανθης σε διάστημα 3 μηνών τρεις αιθουσές παραδόσεως;

Στο συμφωνητικό που ακολούθησε το διάταγμα αναφέρεται, ότι στο Κλεάνθη υποχρέουται να παραδόσει στη Γραμματεία της Δημοσίου Παιδείσων και των Εκκλησιαστικών ολδήληρη την οικία του ἐπόμενο, εκτός από τρεις αιθουσές «πρός χρήση Παινεπιστημίου». Που πρέπει να κατασκευαστούν σύμφωνα με «καθυποθέλην σχέδιον».¹⁴

Αναφέρεται επίσης ότι το νοίκιο θα πληρωθεί στον κ. Κλεάνθη «ἄμα διαλιθή ἡ ἐπὶ τῆς οἰκίας του ἐνέργηθεισα παρά τὸ κ. Κάσσωμπερτ κατάσχεσις». Φαίνεται λοιπόν ότι στο διάστημα μεταξύ του 1833 και του 1837 ο Κλεάνθης ἔχει αγοράσει το μερίδιο του Schaubert από το σπίτι της Ακρόπολης, αλλά ότι παραμένει ακόμα κάποιο χρέος. Το χρέος αυτό που ανέβαινε στις 7.012 δρχ. και 50 λεπτά ξοφλήθηκε μετα από επιστολή του Κλεάνθη προς «τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑπειδεύσεως Β. Γραμματείαν» απ' ευθείας από το Δημόσιο στον Σάουμπερτ σε τρεις δόσεις (8 Νοεμβρίου 1837-31 Ιανουαρίου - 2 Φεβρουαρίου 1838 και 8/20 Μαρτίου 1838). Με τον ίδιο τρόπο πληρώθηκε και ο αρχιτέκτων Χάνσεν 56 δρχ. και 40 λεπτά για τα ἔσοδα κατασκευής του ανατομικού αμφιθέατρου στο κτίριο του Πανεπιστημίου. Αντίθετα, τον κτίριο Χ. Μιχάλη Καρπάθιο, που ανέθαψε με την υπ' αρ. 4.927/26 Απρ. 1837 την κατασκευή των τριών αιθουσών προς εκατόν δέκα πέντε λεπτά πάντα τον πλήρωσε απ' ευθείας ο Κλεάνθης. Έται στο έπομπο πα το κτίριο γίνοντα στις 3 Μαΐου του 1837 τα γεγονή του «Πανεπιστημίου τοῦ Θύμανα».

«Περὶ τὴν 11ην ὥραν ο Βασιλεὺς ἐφίππος ἐφέβασεν εἰς το κατάπτημα τον Πανεπιστημίου ὃν πού περεύρισκε το διπλωματικό ὄμα, το Συμβούλιον και οι Γραμματεῖς της Επικρατείας, η Ιερά Σύνοδος και πλήθες υπαλλήλων και ἄλλων πολιτών διαφόρων τάξεων».¹⁵ Μετά τον αγιασμό που ευλόγησε ο Επισκόπος Αττικῆς, ο Σχολάρχες (Κομματηρες των Σχολών) «ἔκαμπον» τον ὄρκον πίστεως. Αμέως ςτέρα το Πρύτανης Κων/νος Σχίνης «ἀνέγνων σύντομον λογιδίουν». Στη συνέχεια μιλήσαν οι Ν. Βάρδης, Μή. Αποστολίδης, Γεώργιος Ράλλης και ο Αν. Λευκίας. Ο τελευταίος, ίνας ικανότατος γέροντας, «θεώρεσε το παραίτητο να εμφανιστεί μέσα στην παραδοσιακή στολή του περασμένου αιώνα: Με γόνεσ και μεταβοτές κάτοτες, με ἔνα σπάθι στο πλεύρο του και ἔνα τρίκων καπέλλο κάτω από το μπράτσο. Ο γέρος αυτός κύριος με μη γεγάλη μόντι κόκκινη από το πιοτό ἦταν η ίδια η εικόνα του κωμούνος...». Ο Λευκίας μιλούσε με μεγάλο πόθο δώμα που αναδίζεται.

Ανάμεσα στα γέλια που έσπασαν, ο βασιλιάς προστάσιος με κόπο απορεύοντας τα δλεμάτα, να διατηρήσει τη σοβαρότητα του. «Προπήρθη ο Βασιλεὺς ενώ διήρκει την τελετή, εδάκησε δις. Ο Πόσαν ευγενές και θαύμι τούτον πρέπει να είναι το αισθήμα εκείνο του οποίου εις τοιαύτα

Το Παλιό Πανεπιστήμιο

στιγμάς κινεί βασιλικούς οφθαλμούς εις δάκρυα!... κλαιού λαϊκόν και οι βασιλείς¹¹⁻¹²

Το Πανεπιστήμιο εγκαίνιασε με μια διάλεξη του με θέμα τον «Αριστοφάνη» ο Λουδοβίκος Ροζ λίγες μέρες αργότερα (10 Μαΐου 1837)¹³. Τα μαθήματα άρχισαν το Φθινόπωρο του 1837. Η πόλη της Αθήνας απλώνεται τότε γύρω από την Ακρόπολη και η θέση που δρύσεται το Πανεπιστήμιο σήμερα βεωρείτο πολύ απόμακρη. Οι πρώτοι φοιτητές που δεν έπερνούσαν τους 37, ήταν άντρες κάτε ηλικίας και διαφόρων επαγγελμάτων, οι περισσότεροι υπάλληλοι του Chr. Hansen. Το 1841 η οικία Κλεάνθεων εγκενύωνται και το Πανεπιστήμιο μεταφέρεται στα νέα κτίρια. Με νέο όμως συμφωνητικό της θητού Νοεμβρίου του 1841 ο Λίβας του νέου Πανεπιστημιακού κτιρίου σε σχέδια του Chr. Hansen. Το 1841 η οικία Κλεάνθεων εγκενύωνται και το Πανεπιστήμιο μεταφέρεται στα νέα κτίρια. Με νέο όμως συμφωνητικό της θητού Νοεμβρίου του 1841 ο Λίβας του νέου Πανεπιστημιακού κτιρίου ενσάρκησε την επίτευξη του σπίτι του στην «επί των εκκλησιαστικών τοι του Δημοσίου εκπαιδεύσεως Γραμματεία», με την προϋπόθεση ότι «θα κάμη όλας τας αναγκαῖας επισκευάς και προσικοδομάς». δηλ. να υψώσεται τους τοίχους του αιλουρούντος, να κλείσει και να εποιηθείσαι πόρτες και παράθυρα, να μεταφέρεται τους χώρους γυιλενῆς (απόπατους) και να κτίσει στέρνα ή να προμηθεύσει πόσιμο νερό στους ενοίκους.¹⁴

Το τελευταίο φαίνεται περιέργο, αφού γνωρίζουμε ότι στην αυλή υπήρχαν δύο πηγάδια. Φαίνεται λοιπόν ότι το νερό τους δεν ήταν πλακιά, μηδ' ότι είχαν στέρεψη. Η οικία Κλεάνθεων παραμένει μισθωμένη από τη Γραμματεία της Παιδείας μέχρι το Νοέμβριο του 1850. Σε τι ακριβώς χρησίμευσε στο διάστημα αυτό δεν είναι γνωστό.

Εν τω μεταξύ όμως το 1845, κοινο-

λάβει ένας κουφός υδραίος ο Χάνουζας και μια υδραία «φριμοτάτη τη ηλικία και λιαν ευπροσήγορος», χωρὶς μεγάλη, όπως φαίνεται, επιτυχία.¹⁵

Το 1839 κατατέθηκε ο θεμέλιος λίθος του νέου Πανεπιστημιακού κτιρίου σε σχέδια του Chr. Hansen. Το 1841 η οικία Κλεάνθεων εγκενύωνται και το Πανεπιστήμιο μεταφέρεται στα νέα κτίρια. Με νέο όμως συμφωνητικό της θητού Νοεμβρίου του 1841 ο Λίβας του νέου Πανεπιστημιακού κτιρίου ενσάρκησε την επίτευξη του σπίτι του στην «επί των εκκλησιαστικών τοι του Δημοσίου εκπαιδεύσεως Γραμματεία», με την προϋπόθεση ότι «θα κάμη όλας τας αναγκαῖας επισκευάς και προσικοδομάς». δηλ. να υψώσεται τους τοίχους του αιλουρούντος, να κλείσει και να εποιηθείσαι πόρτες και παράθυρα, να μεταφέρεται τους χώρους γυιλενῆς (απόπατους) και να κτίσει στέρνα ή να προμηθεύσει πόσιμο νερό στους ενοίκους.¹⁴

Το τελευταίο φαίνεται περιέργο,

ποιείται στον αθηναϊκό τύπο της εποχής, η «έκθεσις αναγκαστικής κατασχέσεως» του παλαιού Πανεπιστημίου.²⁰ Και είναι ίως από τις λιγέσ φορές που ένα σκληρό γεγονός, όπως μια αναγκαστική κατασχέση ενός σπιτιού μπορεί να φανεί χρήσιμη όχι μόνο στο... δανειστή αλλά και στην ιστορία.

Παραδέστε λοιπόν ολόκληρο το κείμενο της δικαιοτικής απόφασης: «Σήμερον την 28η Μαΐου του χιλιοτοστού οκτακοσιού τεσσαροκοστού πέμπτου έτους ημέραν Δευτέραν και ώραν 9 π.μ. εν Αθήναις, ο υποφιλομόνευς κλήτηρον του ακρατηρίου του εν Αθήναις Πρωτοδικών Δ. Κοζάδινος προς εκτέλεσην του υπ αριθμ. 16298 εκτελεστικού δανειστικού συμβολαιού, γενομένου ενώπιον του Συμβολαιογράφου Αθηνών κ. Κοσμά Κοκίδου την δεκάτην Φεβρουαρίου 1842 και κηρυχθέντος εκτελέστοις δια της περιγραφής του τύπου της εκτέλεσης κατά τους εν ισχύει τύπου της 18 Φεβρουαρίου 1843 δια του οποίου εδέχεται, ότι ο κ. Σταμάτιος Κλεάνθης, κάτοικος Αθηνών εμφανισθεί την ανωτέρω χρονολογίαν δηλαδή την 10 Φεβρουαρίου 1842 ενώπιον του πραμνηθέντος Συμβολαιογράφου κ. Κακίδου ωμολόγησε ότι παρά του κυρι Ανέστου Χατζόπουλου κτημάτου και κατοίκου Αθηνών εδαίνειθε δραχμής αργυρούς, τριακοντατίνων χιλιάδων και πεντακοσίας αρ. 31.500 τα οποία υποχρέεται να αποδώσῃ προς τον δανειστήν εις προβεσμάτιν ενός ολόκληρου έτους από την ημέρα της παραλαβής αυτών, προς αφράτειαν δε του δανείου τούτου και των της υπερημερίας τόκων αυτών

υποθήκευσεν ο κ. Σταμάτης Κλεάνθης ολόκληρον την εν Αθήναις υπό τους πρόσδοξης της Ακροπόλεως και κατά την ενορίαν του Αγίου Νικολάου Ραγκύπα ιδιοκτήτον οικίαν, μεβ' όλου του οικοπέδου και λοιπών παραπτήματων αυτής συνορεύουσαν ανατολικάς με εκκλησίστεδον του Αγίου Ιωάννου, αρκτικώς με οδόν και με ερείπων εθνικού ελαιοπτερίου, δυτικώς και μεσημβρινώς με οδός...

Κατά συνέπειας και από την 27η Μαΐου 1845 προς εγγρόφουν πλέονειστούτος τον δανειστή κ. Χατζόπουλου διά της οποίας παραγέλλονται να κατόπιν αναγκαστικών και εκβιβείς εις πλέονταρισμόν τα εν των προηγούμενης αμβυλαίων περιθέματα εις αυτὸν ευνοητού κτήματα τον οφελέστατον του Σταύρου Κλεόνθους, και να ενεργήσουν δόλαις τας από τον νόμον απαιτούμενος κονιοποίησης και δημοσίευσης εις τους ευνοητούς δανειστές της χώρας υπάρχοντας και λοιπούς δια να πληρωθῇ εκ του πλέονταρισμάτος το ποσό τον ενδιδαχθείσανταν προστίθιμον εις την από 10 Μαΐου τη επιταγή προς πληρωμὴν δηλαδὴ να πληρωθῇ δραχμαὶ δεκάτῃ χιλιῶδες οκτακοσίαι αριθμούμενοι εξεπληθανοῦσαν εκ του οικού ποσοῦ των δραχμῶν 31.500 δραχ., δεκάτες χιλιῶδες και εκατὸν των οποίων ελάσσων τὸν τόκον αυτὸν της υπηρεσίας πρὸς 12% κατ' ἔτος επὶ του επιτρέμου ποσοῦ των δραχμῶν 17.800 αρχεμένων από την 1ην Φεβρουαρίου 1843 ὅτε τὸν εκπονητοῦν πρὸς πληρωμὴν επιτηδεῖον εγκεπτούμενόν προστίθη δραχμῶν 100 πληρωμῆσιν λόγῳ τόκου επὶ του αυτοῦ ποσοῦ μέχρι την 10ην Μαρτίου 1843. Αριθμὸν πρώτον εμφαλίζουν αἱ διατάξεις των ἀρθρῶν 862 καὶ 866 της Πολιτικῆς Δικαιούλας δηλαδὴ ο πρεσβ. Α. Χατζόπουλος εκπονητοῦν ποὺ τὸν αναφέρειν προστίθησεν τοῦ Σ. Κλεόνθην αντίγραφον του πρηγμάτου επὶ αρ. 16299 δανειστούσι μοισιδιαίον με επιτηδεῖον πρὸς πληρωμὴν ως τοῦτο δηλώσας εκ του του οπίρ. της 1ης Φεβρουαρίου 1843 και εκ του οπίρ. 778 της Μαΐου 1845 αποδεικτικού μού της εκθέσεως... (κλπ. ΚΑΤ.)

Στις 28 Μαΐου του 1845, ο δικαιοστικός κλητήρας Δ. Καζανίδης που συνοδεύεται από τον Δημαρχιακό Πάρερδο Αθηνών Γεώργιο Πέππα και τον τέκτονα Βασιλείου Π. Τζάκονα, έρχονται στο σπίτι του Κλεανθή για την ανακοινωτική κατάθεση.

Ηλάσπειν είναι την εντός των Αθηνών και υπό τους πρόποδες της Ακρόπολεως κατά την ενορίαν του Αγίου Νικολάου του Ραγκαβά κεμένην ιδιόκτητον οικίαν του ίδιου οφειλέτου Σ. Κλεάνθου, της οποίας τα παρακέματα μέρη είναι τα ανωτέρω περιγραφόμενα και της οποία το οικόπεδον δύο λαβούνται μετρήθη από την τέκτονα Β. Π. Τζάκωνα πήγες τεκτονικά τετραγωνικά χώλια οποκαστού δέκα εβρίθ. 1816. Ειδίκως στα 815 πήγες είναι η οικοδόμη της άλτης

οικίας.
Σύγκειται ή αυτή οικία από τέσσερα πατώματα, της οποίας το επάνω πάτωμα σύγκειται από πέντε δωμάτια και ένα χαράνιον σκεπασμένον και από το ένα των αναφερόμενων δωματίων διευθυνόμεθα εις μια πατρόπολα και εκτεταμένην από δε το από πάτωμα δια μασκάλας κατεψεύρους κατεβαίνομεν εις το δεύτερον αυτῆς πάτωμα.

ριαν (μπαλόνι) στρώματε με πλάκας της Τήνου, και από αυτήν διευθύνομένη εις το αυτό πάτωμα το οποίον και αυτό σύγκεπτει από τρία δωμάτια και ένα αναγκαῖον, από το οποίον πάτωμα κατεβαίνομεν εις το τρίτον πάτωμα της αυτής οπίσκεψης, το οποίον και αυτό συγκέπτει από οπίσκεψη πάτωμα δωμάτιον και ένα χαρογόντα λιθόπτωτον, και από τόνα αναφερομένων δωματίων ευγενίστων εις μιαν ταράπτων στρώματαν από πλάκας μαρτάζεις, και από το αυτό χαρογόντα με την οποίαν οι σκάλας κατέβασθαι πετρίζεις (εις το μέσον της οποίας ευρίσκομεν ένα πηγάδι) κατεβαίνομεν εις το τελευταίο πάτωμα αυτής εις το οποίον εισικούμενοι τρία δωμάτια το ένα των οποίων είναι βαλογυρισμένο από έξι καμάρας βολογυρισμένων εντός του οποίου υπάρχει και ένα πηγάδι με νερόν έχει η αυτή οικία και δύο εισόδους και δύο αυλάς περιγραμμέσιμων με τελεί πολλά υψηλά· εντός δε της μιας της προς το μέρος της οποίας μηδεμίνην υπαρχούσης υπάρχει ένα πηγάδι. Τεσσάρα δεντρά νευφόρα, και κάποιους τεμάχια μαρμάρων αρχαίων και μι· και μια κουζίνα μικρή κειμένη υπό την οποίαν την ξύλινη δια της οποίας διευθύνομένη εις την επάνω αυλήν αυτής, εις την οποίαν και αυτήν αὐλήν εισικούμενον εν αναγκαῖον, δύο κουζίνας ή μιας των οποίων είναι βαλογυρισμένη και στρώμενη με πέτρας, εντός της οποίας υπάρχει και ένας πάγκος και τρία ψυλόπιτα, με έτερα κουζίνα βαλογυρισμένη και ουτή, και επέτον μαρκίν οικίσια και αυτό βαλογυρισμένον, τρία ἀλλά αναγκαῖα, μια γούρνα μαρμαρίνη μεγάλη πιλασιά, και ένα μικρόν μέρος περιγραμμέσιμων με κάγκελα με έξια σχηματικά μικρά κήπους. Εντός του οποίου υπάρχουν φυτεύματα διάφορα μυριστικά, εις δενδράρια μικρά και τρία κλίματα· είναι δε άλη η αυτή αυτή λιθόπτωτος, από διαφορετική ειδή πετρών, μαρμάρων και λιοπιτών, τα δε ταβάνωμα όλων των οικισμάτων είναι μπαγδήτη της οποίας αυτής οικίας αφού έκαμπος ως αντεύτελη την περιγραφήν και την κατέσχον αναγκαστική, την εκτίμησην ο προσλαμβανόμενος, και ως εκτιμήση Δημητρίου. Πάρεδρος Αθηνών Γεωργίου· Πέποις δε δραχμάς τριάκοντα χιλιάδες αριθμ. 30.000.

Η κατάσκευας αυτής ενεργηθείσην επ' απομονία του οφειλετού Σταύρου Κλεάνθους του διαινετού κ. Α. Χατζόπουλου μέλλει δε κανονιστώμενη εις τον αυτὸν οφειλετούντος Λευκάδην Κλεάνθην αντίφορων της παρούσης εκθέσεως της αναγκαστικής κατοικεύσεως μεμένης μετα την κατασκευήν των πλειοτάτων προσθιασμάτων των κατασκευέντων αυτῶν οικιών προσθιασίσμενην την ουδόντην ενάντι του ελευσόμενου μηνὸς Ιουλίου της εποχῆς, και υπάλληλον επὶ τοῦ πλειοτάτου προσθιασμού των Συμβολαιογράφων Αθηνῶν κ. Κοκκινόπουλον.

Εν Αθήναις σήμερον τη 28 Μαΐου 1845
Ο Δημαρχός Πάρεδρος Αθηνών
Γεώργιος Πέποις

Ο τέκτην
Βασιλείος Π. Τάκωνας
Ο Κλήτηρ
Δ. Κοζάνης

νου στη γαλαρία του μεσορόφου, μαλεζόπλακες στην ταράτσα του αρθρού, ταδινί (από μπαγδάτι) έτσι που να μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην αποκάταση του κτιρίου. Είναι επίσης η μόνη που αναφέρει την ύπαρξη της πέτρινης εσωτερικής σκάλας, που ενισχύει το ισογείο με τον όρφο και που βρέθηκε πράγματα κατά τη διάρκεια των εργασιών αναστήλωσης. Προσδιορίζει επίσης χρονολογικά την ύπαρξη και τη χρήση χώρων που θεωρήθηκαν μετανεύστερες προσβήτες (κουζίνες, αναγκαί κλπ.). Σ' ορισμένα σημεία μάλιστα, όπως όταν αναφέρεται στη μετασχηματική αυλή με τα τέσσερα ψευτοφεύμενα δενδράκια, τα κλίματα και τα μωριακά, το πτυχόδι και τα κομμάτια από αρχαία μάρμαρα, κομψά σίγουρα της αυλαγής των δύο φίλων, την παλαιά μαρμενέα γούνα και την πλακόστρωση από διάφορα υλικά, πέτρες, μάρμαρα και λοιπά, γίνεται γραφική, για μιν πων, ρομαντική. Σημαντική είναι η πληροφορία, αν δεν προκειται για λάθος του κλητήρα, που θέλει το εκκλησούποδε του Αγ. Ιωάννη στην Ανατολική της οικίας και όχι στην ΒΔ γνωνιά της όπως την τοποθετεί ο κ. Μπίρης σύμφωνα με τη σχέδια του Κλεανδέ²¹. Ενδιαφέρονταν επίσης είναι ότι ενώ το 1833 το σπίτι ανήκε στην ενορία του Μαγκούτη, το 1845 ανήκει στην ενορία του Αγ. Νικόλα του Ραγκαβά. Αυτό μάς κάνει να συμπεράνουμε ότι ο Αγός Ιωάννης του Μαγκούτη κατέδαιπτο στο διάστημα 1833-1845. Η εκτίμηση, τέλος, της οικοδόμησης για 30.000 δρχ. την τοποθεσία, από πλευράς οικονομικής αξίας, μέσω στα πρότια σπίτια των Αθηνών αφού γνωριζόμεις ότι σε σύνολο 4.500 κατοικιών περίπου που υπήρχαν στην πόλη το 1842, μόνο 20 ήταν αξέις των 25.000 δρχ., δε ολίς σε 30.000 δρχ. 3 αξέις 50.000 και ένας έφτανε τις

Είδησαν για την αναγκαστική κατάσχεση ξανθόμαστευτά δύο χρόνια αργότερα και πάλι στον Αθηναϊκό τόπο.²³ Φαίνεται ότι η κατόχουσση τελικά δεν πραγματοποιήθηκε, μέχρι του λαύχιστον το 1850 που έληξε η ανανέωση του συμβολαιού μεταξύ Κλεανθή και Υπουργείου. Ενώ μεταξύ μεν γεννά επίσης κάποια ερωτήματα είναι το γιατί ο Κλεανθής δεν επέτρεψε χρήματα από τον Α. Χατζόπουλο και όχι από την Ελληνική Τράπεζα, που από τον Ιανουάριο του 1842 άρχισε να δέχεται αιτήσεις δανείων, με αρμόδιους πραγματογνώμονες για την Πρωτεύουσα, τους Κλεανθή, Σάουπετερ και Χάντι, με αιρούτι 1-2²⁴ του δανείου που δινεται και τα οδοιπορικά τους.^{25 26} Πιθανότατα από την έκπτωση της θέσης του Κλεανθή στην πολιτική ζωή της Ελλάς.

ματα και στις 10 Δεκεμβριου του 1842 να παποποιηθει μονάχα το δουνειομό. Σύμφωνα μα όμβριο του Α. Μηλιαράκη στην «Εστία» του 1885, η οικία Κλεάνθη όπου στεγάστηκε το πρώτο Πανεπιστήμιο χρησίμευσε στη συνέχεια για στρατάνας.²⁷ Το 1861 ένα χρόνο πριν πεθάνει, ο Κλεάνθης πούλησε το κτίριο σε ιδιώτη. Απ' αυτό το αγόρασε ο Λιμπιανάκης που με διαθήκη του το αφίερωσε στην Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζεγκαρόλης, μετάχι του Παναγίου Τάφου.²⁸ Το 1887 που γιορτάζονται τα 50 χρόνια από την ίδρυση του Πανεπιστημίου το κτίριο εξακολουθεί να ανήκει στο Μετόχι του Παναγίου Τάφου και είναι πια «οικία ήττας ήθελαν σήμεραν θεωρηθεί ανεπαρκής δια πολυμελήν οικογένειας»²⁹. Τον Ιούλιο του 1907 αγοράστηκε σε πλειοτριασμό από τον Δημ. Χαιρετάκη ή Χαιρέτη για 25.200 δρχ. για να απαλοιφωθεί στη συνέχεια από την Αρχαιολογική Υπηρεσία το 1963 και να κηρυχθεί διατηρητό μνημείο. Το 1967 το Πανεπιστήμιο γίνεται κύριος του κτιρίου ανταλλάσσοντάς το με δύο άλλα σπίτια στην οδό Διογένους αρ. 1 και αρ. 3. Το Μάρτιο του 1975 αρχίσαν επιπλέους οι εργασίες αναστήλωσης και συντήρησης του κτιρίου, που χρησίμευσε σαν πρώτο γυμνάσιο και πρώτο πανεπιστήμιο της Αθήνας για να τελειώσουν τον Ιούνιο του 1984.

Του 1887 είναι, τέλος, και τα ακίτα του Ο.Φωκά που δημιουργούνται. Ενδιαφέρονταν παρουσιάζει το στεγανόχαντά που παρατρέπεται στον πάνω όφορο και που δεν υπάρχουν νεότερες φωτογραφίες και αποτυπώσεις, ενώ αναφέρεται στη δικ. κατάσταση του 1842.³⁰

Τα σχέδια που συνοδεύουν το κείμενο προέρχονται από την αυλογή του αρχείου Αρχ/κών Ερευνών της τ. έδρας της Μορφολογίας του ΕΜΠ και έχουν γίνει το 1967 από τους σπουδαστές Β. Δρακοπούλου, Ε. Μαυράκη, Ε. Μπέλλου, Α. Νουκάκη και Μ. Τυλιανάκη.

Σημειώσιση

I Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Προδόμου του Μαγκούτη υπήρχε στη γωνία των οδών Καλλιφρούνι και Μνησικλέους απέναντι από την οδό Θρασούλη πρόσφη και τομή της υπάρχουν στο διθέλι του Couchand 1842.³¹

II Η Παναγία η Δουσθέργαινη βρισκόταν στη μεσομήδινη πλευρά της οδού Λίλλη.

III Οι λάρκοι ήταν πελώρια πιθάρια λαδιού χωμάτων στη γη, που μόνο το στόμιο τους βρισκόταν στη στάθμη του εδάφους. Πιθανότατα πρόκειται για βυζαντινό κατάλοιπο. IV Το κεντρικό σχεδιό ήταν στην πλευρά του Κυθερώντι Ιωάννη Καποδιστρίου στα αρχές του 1830 με έφορο (διευθυντή) τον

- γνωστό Κερκυραϊο λάγιο και στενό συνεργάτη του Καποδιστρία, Ανδρέα Μουσταζόδη. Μετά τη δολοφονία του κυθερώντη, ο Μουσταζόδης παραιτήθηκε και τη διεύθυνση του σχολείου ανέλαβε από τον Ιούνιο του 1832 ο Γ. Γενναδίος.³²
- V Η «οικία Μποτσάρη» κτίστηκε από τον Ιταλό Κόντο Μποτσάρη, το 1835, στην γωνία των οδών Καπνικάρεας και Πλούτωνας (έτσι λεγόταν το τμήμα της οδ. Μητροπόλεως που περιλαμβάνεται μεταξύ των οδών Καπνικάρεας και Αιώνος). Εγγραφα σχετικά με την ενοικίαση του για γυμνάσιο αύριοντα στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη (MSS 211).
- VI Στη σπίτι αυτό που αρχικά χρησίμευσε σαν κατοικία του κόμητα Αρμαντεψέργκα ταξιδεύτηκε στην γωνία της οδ. Μητροπόλεως που περιλαμβάνεται μεταξύ των οδών Καπνικάρεας και Αιώνος. Ένα χρόνο αργότερα, την ανοίξη του 1837, το σχολείο των Τεχνών στο πρόδρομος του σημερινού Πολυτεχνείου.³³
- VII Το σχόδευ αυτό δεν έχει θρεπεί.
- VIII Ενδιαφέρομενος πληροφορίες για την αρχ. του κτιρίου, τον τρόπο δομής του κλπ. που προκύπτων στην ευκαρία πως πειστεύειν, υπάρχουν στο άρθρο του Κ. Καλοκότα. Το πρώτο πανεπιστήμιο της Αθήνας ή το σπίτι του Σταμάτη Κλεάνθη στο Λευκωνός: «Οι πρώτοι «Ελλήνες τεχνικοί επιστημόνες». ΤΕΕ 1876, και στο άρθρο του Α. Αντωνόπουλου «Το Παλιό Πανεπιστήμιο» Αθηναϊκά. τεύχ. 73. 1979.

Βιβλιογραφία

1. Σολ. Κυδωνιάτης, «Το Παλιό Πανεπιστήμιο», ανάτυπο από το περ. Νέα Εστία 15 Ιαν. 1975 σελ. 3.
2. Λουδούδικον Ρός, Αναμνήσεις και ανακοινώσεις από την Ελλάδα 1832-33, εκδ. Τολοΐδη 1976, σελ. 50, 51.
3. Δημ. Καμπούραγου, «Αι παλαιοί απολαύσιμοι χώροι ανασκαφής των αρχαίων Αθηνών», Α.Δ. 1925, Παράρτημα.
4. Κώστα Μπήρη, Αι εκκλησίαι των Παλαιών Αθηνών, Αθήναι 1940, σελ. 25. 5. ό. π., σελ. 24
6. Αθην. φωλ. 196, 1834
7. Ελένης Κούκου, Τα επικαιδευτικά ιδρύματα της Αγίνης, Αθήναι, 1972, σελ. 123-124, 162-163.
8. Βιβλίον αλληλογραφίας 1832-1842 και άλλα ποικίλα ώήνες, χειρόγραφα ανέκδοτα τετράδιο. Αρχεία Α. Λυκείου Αθηνών (Πλάκας)
9. Απόστολος Αντωνόπουλος, «Οικία Κλεάνθης ή Σάουθερ», Αθηναϊκά, τεύχος 17, 1978
10. Κώστας Μπήρη, Ιστορία του ΕΜΠ 1836-1916 Αθήναι 1957, σελ. 48-49
11. Σωτήρ φωλ. 55 Μάιος 1837
12. Λουδούδικον Ρός, σελ. 125-126
13. Σωτήρ ορρ. cit. 125-126
14. Λουδούδικος Ρός, σελ. 126
15. Αστού «το Παλαιόν Πανεπιστήμιον» 18 Μαΐου 1887
16. Αστού «Αναμνήσεις Ι.Α. Σούτου» 18 Μαΐου 1887
17. Λουδούδικος Ρός, σελ. 125
18. Αστού ορρ. cit.
19. Απόστ. Αντωνόπουλος «Οικία Κλεάνθης ή Σάουθερ» Αθηναϊκά. τεύχος 72 1978

New Information on the «Old University» of Athens

M. Kardamitsi - Adami

In 1834, as it is known, the capital of the Greek state was transferred from Nauplio to Athens and the intellectual activity of the country also followed this transfer.

Thus, by governmental decree, the Central School of Aegina was moved to Athens on April 10, 1835 and was given the new name «Gymnasium». Georgios Gennadios was its first principal. The housing of the institution was proven to be problematic, since most of the Athenian houses were judged improper. Finally, a house situated on the north foothill of Acropolis was selected. When exactly this house was built is unknown. Solon Kydoniatis believes that it was sold by its owner Sante Chanum to the architect Stamatios Kleanthis in 1831. Soon after it was sold the house was renovated by Kleanthis and his colleague Schaubert. It is characteristic that while the Greek scholars refer to the house as «house of Kleanthis», their German counterparts call it «house of Schaubert». Nevertheless, this was the edifice that housed the First High School of Athens. In the archives of the present First High School of Plaka Gennadios' book of «correspondence and other various contents» is kept until today.

The information supplied from it proves that from 1835 until October 1836 the house of Kleanthis had been used as a school. The increasing number of attendants caused a new transfer of the school that was moved to the house of Votsaris, this time, on October 12, 1836. A few months later the institution of the University was decided. Two houses were then proposed for its housing, the house of K. Vlachoutsis and the house of Kleanthis. This the second was, finally, selected.